

Az ETO 05 és 07 szakjainak revíziója

TAKÁCS MENYHÉRT

A FID/CCC tervbe vette a 05 *Időszakos, periodikus kiadványok. Folyóiratok. Évkönyvek. Címtárak. Naptárak* és a 07 *Hírlapok. Újságírás. Hírlapirodalom* szakok egyesítését. Az ETO gondozására hivatott magyar szerv, az *Országos Osztályozási Bizottság* az Országos Széchényi Könyvtár Hírlaptára szakkatalógusának revíziójával kapcsolatban előterjesztett javaslatunk alapján már foglalkozott a 07 szak bővítésének kérdésével. Erre való tekintettel bizonyos fokig elkötelezettnek éreztük magunkat, hogy a fentemlített, mélyebbrevízióban is részt vegyünk. Így született meg jelen tervezetünk, melyet a FID elé terjesztés szándékával az *Országos Osztályozási Bizottság* már több ülésben tárgyalta.

Tervezetünk a periodikák egész anyagát 05 alatt foglalja össze. A 05 és a 07 szakok egyesítése tulajdonképpen egyaránt történhetnék 05 vagy 07 alatt. Meg kell vallanunk: teljesen önkényesen jártunk el, mikor az egész anyagnak a 05 szakban való egyesítését javasoltuk, mert nem találtunk olyan nyomós érvet, amely akár a 05, akár a 07 szaknak ebből a szempontból való előnyben részesítését indokolná. A 05 alatt ugyanis éppen úgy van üres hely a 07 befogadására, mint 07 alatt a 05 elhelyezésére, ami pedig a szomszédságot illeti, aligha lehetne bizonyítani, hogy a 03/04 szakokat távolabbi kapcsolat fűzi a periodikákhoz, mint a 08/09 szakokat.

A technikai lebonyolítás legegyszerűbb módja az lett volna, hogy a 07-et, alosztásainak változatlan meghagyása mellett, a maga egészében áttemeljük a 05-be. Ennek a megoldásnak azonban ellentmondott a következő megfontolás: a 07 szak, alosztásaiban, meglehetősen hiányos és idejét múlt; ha most, amikor gyökeresen kívánják rendezni a periodikák kérdését, nem próbáljuk meg kiegészíteni és korszerűsíteni, erre később sokáig nem nyílhat majd alkalom. Ezt figyelembe véve, igyekeztünk a 07 szakban szükséges módosításokat és kiegészítéseket elvégezve vinni át az újságokat 05 alá.

Az áthelyezés technikai megoldásánál figyelembe kellett vennünk, hogy a *Hírlapok, Újságírás, Hírlapirodalom* szak minden fogalma ez idő szerint 070 alá zsúfolva található, a 070 alosztásai pedig alkalmazhatók 050-ben is a folyóiratokra vonatkoztatva. A 070 alosztásai eszerint korlátozottan közös alosztások funkcióját látják el. Ennek a felismerésnek a következményeit vontuk le, amikor azt javasoltuk, hogy a 070 alosztásaiban szereplő fogalmakat helyezzük a 05 elejére. 0 jelű korlátozottan közös alosztások formájában. Ez lehetővé teszi, hogy e számszámok mind az újságokra, mind a folyóiratokra, sőt az évkönyvekre és a naptárakra

vonatkoztatva is alkalmazhatók legyenek. A főtáblázati számok sorát ugyanis javaslatunkban 050 nyitja meg, ahová a sajtótudományt helyeztük, ezt követik 056 alatt a hírlapok és újságok, majd 057 alatt a folyóiratok, míg 058/059 megmaradt az évkönyvek és a naptárak számára.

Hogy a 070 alól a 05 szak korlátozottan közös alosztásai sorába átvitt fogalmaknak önálló alkalmazását lehetővé tegyünk, kimondani javasoltuk, hogy a 05 szak .0 jelű korlátozottan közös alosztásai főtáblázati számokként is használhatók. Ami már most a 05.01/.07 alá átvitt fogalmi jelentések módosítását és kiegészítését illeti, alapvető elvként azt tekintettük, hogy mentől kevésbé zavarjuk meg a *Hírlapok*, *Újságírás*, *Hírlapirodalom* szak alosztásainak eddigi rendjét. Az eddigi rendnek — legalább alapvonalaiiban való — fenntartása ugyanis megkönnyíti a katalógusszerkesztőnek, de még a szakozónak munkáját is.

05.01 alá az általános kérdések kerültek, valamint a sajtóetika.

05.02 a sajtóesztétika, eddig nem szerepelt, fogalmait öleli fel.

05.03 a sajtó társadalmi vonatkozásait tartalmazza. E legnagyobb részt új szakban mnemotechnikai könnyítésként a 3 szak alosztályainak megfelelően követik egymást a .031 szociológiai, .032 politikai, .034 jogi, .035 közigazgatási vonatkozások.

05.04 a nyomtatás, a megjelenés, a kiadás, a terjesztés, valamint a gazdasági és pénzügyi kérdések fogalmainak szakozására nyújt módot.

05.05/.07 a szerkesztéssel kapcsolatos fogalmakat öleli fel. Itt először is igyekeztünk élesebben elválasztani a szerkesztés személyi kérdéseit a szerkesztési munkától. Ezért elkülönítve 05.05 alá foglaltuk a személyi kérdéseket. 05.06 a hír és a hírszolgálat fogalmait öleli fel, az eddiginél jóval részletesebben, 05.07 pedig a szoros értelemben vett szerkesztőségi munkát. A szerkesztőségi osztályoknak, a rovatoknak és az újságfajtáknak a 070.4 alatt jelenleg meglehetősen összefolyó anyagába igyekeztünk rendet vinni. Ezt az egyes fogalmi körök élesebb elhatárolásával véltük elérhetni.

Az egyes újságfajták jelzeteit — mivel itt kizárólag az újságokat érintő kategóriákról van szó — kivettük a korlátozottan közös alosztások közül, és 056 *Hírlapok*, *Újságok* alosztásai között biztosítottunk számukra helyet.

057 az általános folyóiratok száma. A szakfolyóiratok a jövőben is elsősorban a megfelelő szakba kerülnek (05) formai alosztással. A periodika-katalógus egysége érdekében azonban lehetőséget kívántunk nyújtani az egész anyagnak 05 szakban való egyesítésére. Ezért kimondani javasoltuk, hogy a szakfolyóiratok viszonyítással is osztályozhatók legyenek.

Ugyanez áll a 058 *Évkönyvek* szakra is. Itt egyébként a .2/.3 alosztások törlesztés a periodicitásnak az idő korlátozottan közös alosztásával való kifejezését javasoltuk. Ezzel az ETO jelenlegi fejlesztési elvei értelmében kívántunk eljárni. A 058.7/.8 szakoknak áthelyezését javasoljuk 03 alá, mivel a címtárak, lakjegyzékek és tagnévsorok elsődleges jellemzője az anyag alfabetikus elrendezése, a periodikus kiadás csak esetleges.

059.2 szakban szövegmódosítást javasoltunk, mert nem tartjuk indokoltnak a leszakítható lapú naptárak kiemelését.

A 059.3 szakból törölni javasoljuk az efemeridákat. A csillagászati naptárak 529.3/.5 alá kerülnek.

059.4 alatt felvenni javasoljuk az eseménynaptárakat, amelyeknek elhelyezésére ez idő szerint nincs külön számunk.

A 059.7-nél a szöveg redukálását javasoljuk „Karácsonyi albumok stb.”-re. További részletezés nem látszik szükségesnek. Ezért a 059.71/72 törlendők.

05 *Időszakos, periodikus kiadványok. Hírlapok. Újságok. Folyóiratok. Évkönyvek. Naptárak. Almanachok.*

Ide kerülnek mindazok a kiadványok, amelyek bizonyos időközökben jelennek meg, a hírlapok és az újságok éppen úgy, mint a folyóiratok, az évkönyvek és az évi jelentések. Elsősorban az általános jellegű periodikákat osztjuk ide. A szakfolyóiratok, valamint az egyes elhatárolt tudományterülettel foglalkozó évkönyvek elsődleges beosztási helye a megfelelő szak, ahová (05) formai alosztással kerülnek.

A testületek (akadémiák, tudományos társulatok, intézetek) periodikus kiadványai elsősorban ide nyerne beosztást. 06-ba csak a testületeknek kizárólag belső ügyeit tárgyaló periodikákat szakozzuk.

05-be tartoznak a periodikus irodalomra vonatkozó tudományos munkák is.

Ha a periodikák egyes cikkei önállóan osztályozzuk, a cikket a tárgyának megfelelő szákszám alá osztjuk (04. . .) formai alosztással.

A 05 szak .0 jelű korlátozottan közös alosztásai főtáblázati számokként is alkalmazhatók.

- 05.01 Általános kérdések
  - .011 Fogalom. Jelentőség. Kapcsolatok
  - .012 Periodika és könyv. A könyvjellegű periodikák → 082.1
  - .013 Sajtóetika
    - .1 Megbízhatóság. Felelősségérzet. Elfogulatlanság. Függetlenség
    - .2 Erkölcsértő, szenzációhajhászó, „sárga” pornográf sajtó. Hazug hírek. Kacsák. Botrányok közlése. Zsarolás. Megvesztegethetőség
  - .014 Színvonal
  - .02 Sajtóesztétika
  - .021 Stílus
  - .022 Külső kiállítás
  - .03 A periodikák társadalmi szerepe
  - .031 Sajtó és közvélemény. A közvélemény formálása. Propaganda. Agitáció → 301.153.4; 32.019.5; 659
    - .6 Visszasságok bírálata
    - .7 Nevelőhatás. Közönségnevelés → 374
  - .032 A sajtó politikai szerepe. Párt-sajtó. Pártérdekek képviselője. Pártosság → 323.232; 329
  - .034 Sajtó és államhatalom
    - .1 Sajtószabadság → 342.732
    - .2 A sajtószabadsággal való visszaélés. Magánjellegű ügyek. Diplomáciai titkok. Uszítás. Anarchisztikus befolyásolás
    - .3 Cenzúra → 351.751.5
    - .4 Háborús korlátozások
    - .5 Újságírók védelmi joga
  - .035 A periodika megindulása és megszűnése
    - .1 Hatósági engedélyezés és annak feltételei → 351.751.6
    - .2 Sajtójogi felelősség. Felelős személyek
    - .3 Engedély megvonása. Ideiglenes, végleges betiltás
    - .4 Fűző
    - .5 Engedély nélküli, névtelen, titkos periodikák. Periodikák ismeretlen kiadóval és megjelenési hellyel. Rőplapok
    - .6 Illegális sajtó
- 05.04 Nyomtatás. Megjelenés. Kiadás. Terjesztés. Gazdasági és pénzügyi kérdések
  - .041 Nyomtatás. Sokszorosítás. Részletezés: 655-el
  - .042 Megjelenés
    - .1 A megjelenés helye. Részletezés (1/9) földrajzi alosztás segítségével. Pl. 05.042./439—32) Magyar vidéki periodika

- .2 A megjelenés ideje. Periodicitás. Részletezés „” idő alosztás segítségével. pl. 056.042.2,,344.213” Esti újság, 056.042.2,,342.1” Hétfői lap
- .3 Megjelenés formai jellemzői
- .31 Cím, alcím
- .32 Borító lap. Címlap
- .33 Impresszum. Kolofon stb. (pl. indexszám)
- .34 Méret, formátum
- .4 Példányszám
- .043 Kiadás
  - .1 A kiadás szervei
  - .11 Állami kiadás
  - .12 Vállalati, szövetkezeti, részvénytársasági stb. kiadás
  - .13 Magán kiadás
  - .2 A kiadás ideje. Részletezés „” idő alosztás segítségével. Pl. 05.043.2 „737.2” Rendkívüli kiadás
  - .3 A kiadás formái
  - .31 Főlap
  - .32 Társlap
  - .33 Mellékletek. Részletezés: 0/9 segítségével. P. 05.043.33:33 Közgazdasági melléklet
- 05.044 Terjesztés
  - .1 Előfizetés (a kiadónál, posta útján stb.)
  - .2 Újsághordás. Házhozszállítás
  - .3 Csere. Ajándék. Letétbe helyezés
  - .4 Árusítás. Utcai árusok. Rikkancsok. Újságos bódék. Kolportázs
  - .5 A terjesztés fokozásának rendszeres eszközei. Népszerű tudósítások
  - .51 Hirdetések → 659.131
  - .6 A terjesztés fokozásának alkalmi eszközei. Rendezvények. Versenyek. Pályázatok. Sorshúzások stb.
  - .7 El nem adott lappéldányok. (retours bouillons, remittenda)
- .045 Gazdasági, üzemi, pénzügyi kérdések
  - .1 Jövedelmezőség. Nyereszkesedés
  - .2 Dugsegélyek. Szubvenciók
  - .3 Adók. Hírlapbélyeg
  - .5 Anyagi függőség → 05.013.1
- .05 Személyi kérdések
- .051 Szerkesztőségi osztályok
- .052 Állandó alkalmazottak
  - .1 Főszerkesztő
  - .2 Szerkesztőbizottság
  - .3 Felelős szerkesztő
  - .4 Egyéb szerkesztők. Segédszerkesztő, tördelő szerkesztő, technikai szerkesztő stb.
  - .5 Rovatvezetők
  - .6 Tudósítók. Riporterek. Állandó levelezők
- 05.053 Nem állandó alkalmazottak. Alkalmi munkatársak
  - .1 Cikkírók
  - .2 Önkéntes levelezők
- .054 Egyéb szerkesztőségi alkalmazottak
- .06 Hír. Hírszolgálat
- .061 A hír fogalma és elmélete
- .062 Tájékoztatás
  - .1 Hivatalos tájékoztatás. Állami tájékoztató szervek. Minisztériumok és hivatalok sajtóirodái. Részletezés viszonyítással. Pl. 05.062.1:354 Minisztériumi sajtóiroda
  - .2 Magánérdekű tájékoztatás. Vállalatok, bankok, társaságok, intézmények tájékoztató munkája. Public relations, pressure group → 659.2/4
- .063 A hírszolgálat szervezete
  - .1 Hírközlő hálózat. Posta, telefon, rádió, televízió stb. → 654.1; 656.8
  - .2 Hírgyűnökségek. Távirati Irodák

- .21 Egyetemes hírügynökségek
- .22 Nemzeti hírügynökségek
- .07 Szerkesztőségi munka
- 05.071 Idegen anyag átvétele. Vásárolt anyag → 05.063.2
- .1 Matricák. Ügynökségek anyaga (cikk-, kép-, matricaügynökségek)
- .2 Készen szállított mellékletek
- .072/.073 A szerkesztői munka anyaga
- .072/.1 Cikkek. Vezércikkek. Részletezés: 0/9 segítségével. Pl. 05.072.1:32
- Politikai cikk
- .2 Tárcák
- .3 Hírközlés
- .31 Hivatalos hírek
- .32 Külföldi hírek
- .33 Belföldi hírek
- .34 Helyi hírek
- .4 Hírmagyarázat
- .5 Tudósítás. Riport
- .6 Interjú
- .7 Kazuisztika
- .9 Szerkesztőségi hírek. Szerkesztői üzenetek. A szerkesztő levelesládája stb.
- .073.1 Személyi hírek. Nekrológok
- .2 Kritika. Recenziók. Szemlék
- .3 Adatok. Források
- .4 Viták
- .5 Humor. Élce
- .6 Illusztráció. Kép
- .61 Képregény
- .9 Egyéb anyag. Részletezés: 0/9 segítségével
- 05.074/.075 Rovatok. ≈ .072/.073
- 050 Sajtótudomány
- 050.1/4 a 07 el együtt megszűnik
- 056 Hírlapok. Újságok
- Közelebbi meghatározás földrajzi, esetleg idő és név szerinti alosztással.
- Pl. 056(439) „19” Szabad Nép
- .1 Sajtótájékoztatók
- .3 Hírközlő lapok. Politikai lapok. Részletezés „” idő alosztás segítségével. Pl. 056.3.,52” Napilap 056.3.,53” Hetilap
- .31 Hírmagazin. News magazine
- .4 Lapok különböző társadalmi csoportok számára. Részletezés – 05 segítségével, illetve 0/9-el Pl. 056.4 – 053.7 Ifjúsági lapok
- .5 Szórakoztató lapok
- .51 Élclapok
- .52 Illusztrált lapok
- .6 Újságok különleges fajtái. Pl. fali újság, villanyújság stb. → 659.135
- 057 Folyóiratok általában. Általános folyóiratok
- A szakfolyóiratok megjelölése: 0/9 segítségével történik. Pl. 057:1 Filozófiai folyóirat, 057:54 Kémiai folyóirat. Szakfolyóiratok elsődleges beosztási helye különben maga a megfelelő szak. A besorolás (05) alosztás, segítségével történik. Pl. 34 (05) Jogtudományi folyóirat
- 058 Évkönyvek általában. Általános évkönyvek
- A periodicitás az idő alosztás segítségével jelezhető: Pl. 058.,55” Évenként megjelenő évkönyv, 058.,508” Bizonytalan időközökben megjelenő évkönyv. A szakévkönyvek jelölése: 0/9 segítségével történik. Pl. 058:53 Fizikai évkönyv. A szakévkönyvek elsődleges beosztási helye egyébként a megfelelő szak, amelybe (058) alosztás hozzáfűzésével soroljuk az anyagot. Pl. 54 (058) Kémiai évkönyv
- 058.2/.3 Törlendő – 058 „”
- 058.7/8 Törlendő. A címtárak, lakjegyzékek és tagnévsorok elsődleges jellemzője anyaguk betűrendes elrendezése. Periodikus kiadásukra csak

- esetlegesen kerül sor. Ezért ezeket a nyomtatványokat áthelyezni javasoljuk a 03 szakcsoportba.
- 059 Naptárak. Almanachok
 A naptárak és almanachok fajtáinak megkülönböztetése: 0/9 segítségével történik. Pl. 059:62 Mérnökök naptára.
 Elsődleges beosztás egyébként itt is a megfelelő szakba történik (059) alosztással. Pl. 54 (059) Kémikus naptár A liturgikus naptárak 264—11 alá kerülnek. A csillagászati naptárakat viszont 529.3/5 alá osztjuk
 Naptárak különféle fajtái (egyleveles naptár, örök naptár, leszakítható lapú naptár stb.)
 .2
 .3 Prognosztikonok. Várható eseményeket feltüntető naptárak
 .7 Karácsonyi albumok stb.
 07 Törlendő → 05

Revision der 05 und 07 Abteilungen in der internationalen Dezimalklassifikation

M. TAKÁCS

Das FID/CCC hat die Zusammenziehung der 05 und 07 Abteilungen (Zeitschriften — Zeitungen) der internationalen Dezimalklassifikation vorgenommen. Unser Nationale Klassifikationskomitee hat sich zum Ausarbeiten eines diesem Plan entsprechenden Vorschlages entschlossen. So kam der hier dargelegte Entwurf zustande. Dem Kern des Entwurfes entsprechend würde man das ganze Material der jetzigen 07 Abteilung in einer Weise in die 05 Abteilung eingliedern dass sämtliche Begriffe, die so wie bei den Zeitschriften als auch bei den Zeitungen zum Vorschein kommen, in der Form einer besonderen Anhängenzahl bezeichnet mit .0 (auch selbständig verwendbar) gekennzeichnet wären. Unter 056/059, d.h. unter getrennten Hauptabteilungen würden dann die Zeitschriften, Zeitungen, Jahrbücher, Kalender verzeichnet. Bei der Vorbereitung des Vorschlages wollten wir so wenige Änderungen einführen wie es nur möglich war. Dementsprechend versuchten wir bei dem System der mit bezeichneten besonderen Anhängenzahlen trotz dem Anwachsen des Materials das in der Abteilung 070 verkörperte System zu behalten. Ferner war unsere Absicht von Umsetzungen Abstand zu nehmen. Wir wurden auch durch den allgemeinen Grundsatz geleitet, bei der Spezifikation der Begriffe eher das Beziehungszeichen: zu verwenden als die neuen DK Zahlen unnötig zu vermehren.